Korpusová lingvistika – 4
Budování korpusů
Mluvené korpusy

Mgr. Dana Hlaváčková, Ph.D.

CJBB105

Budování korpusů

- specifikace cíle a účelu korpusu
- specifikace cílové skupiny uživatelů
- specifikace typu korpusu
- **výběr** a **sběr** jazykového materiálu
- autorská práva (anonymizace)
- zpracování textů – vertikál, kódování
- vnitřní a vnější značkování
- hardwarové a softwarové vybavení
- personální zajištění a finační podpora

Budování korpusů podle jejich typu

- tradiční synchronní psané korpusy
- webové synchronní psané korpusy
- specializované korpusy
- mluvené korpusy

Budování tradičních korpusů

- **Český národní korpus** (korpus.cz)
- výběr textů – vyváženost a reprezentativnost korpusu
- dohody s poskytovateli textů (autorská práva)
- texty v elektronické podobě
  - odstranění netextového obsahu (obrázky, grafy, tabulky)
  - sjednocení kódování
  - záznam metatextových informací (autor, dílo, rok vydání)
  - vertikál – tokenizace
  - atributy – **poziční** (*word, lemma, tag*) a **strukturní** (*opus, doc, s*)
  - lemmatizace a morfologické (syntaktické) značkování

Budování webových korpusů

- Centrum zpracování přirozeného jazyka FI MU, **czTenTen12, czTenTen17**
- Sketch Engine (ske.fi.muni.cz)
- autorská práva – veřejně dostupné texty na Internetu
- web crawler SpiderLing – stahování textů
- jusText – odstranění boilerplate (netextového obsahu) z webové stránky
  - vybírá text obsahující celé věty
- onion (ONE Instance ONly) – odstranění duplikátů
- chared (character encoding) – sjednocení kódování, pro řadu jazyků
- Corpus Architect – tvorba korpusů
  - nahrávání textů v elektronické podobě uživatelem
- WebBootCaT – texty z webu
  - seed words (klíčová slova)
  - URLs (adresy webových stránek)

Budování mluvených korpusů – nahrávka

- specifikace typu zaznamenané promluvy
  - monolog – dialog
  - formální – neformální (poloformální)
  - připravená – nepřipravená
- specifikace délky nahrávky
- specifikace mluvčích a **sociolingvistických kategorií** (pohlaví, věk, vzdělání, teritoriální zařazení), vyváženost korpusu
- autorská práva (prohlášení nahrávajícího) a anonymizace citlivých údajů
- pořízení kvalitní digitální nahrávky (diktafony), příp. úprava nahrávky (oříznutí)

Budování mluvených korpusů – přepis

- korpusy řady ORAL – spontánní dialogy
- přepis nahrávek podle stanovených pravidel
- nástroj ELAN, dříve Transcriber
- **segmentace** přepisu a synchronizace segmentů
- **ortografický přepis**, fonetický přepis, ORTOFON (2017)
- **pauzová interpunkce**
- hezitační a jiné zvuky, přeřeknutí, smích, citoslovce, nesrozumitelné úseky, neverbální zvuky
- **simultánní úseky**
- ideál – **multimediální korpus**, např. DIALOG (ÚJČ)

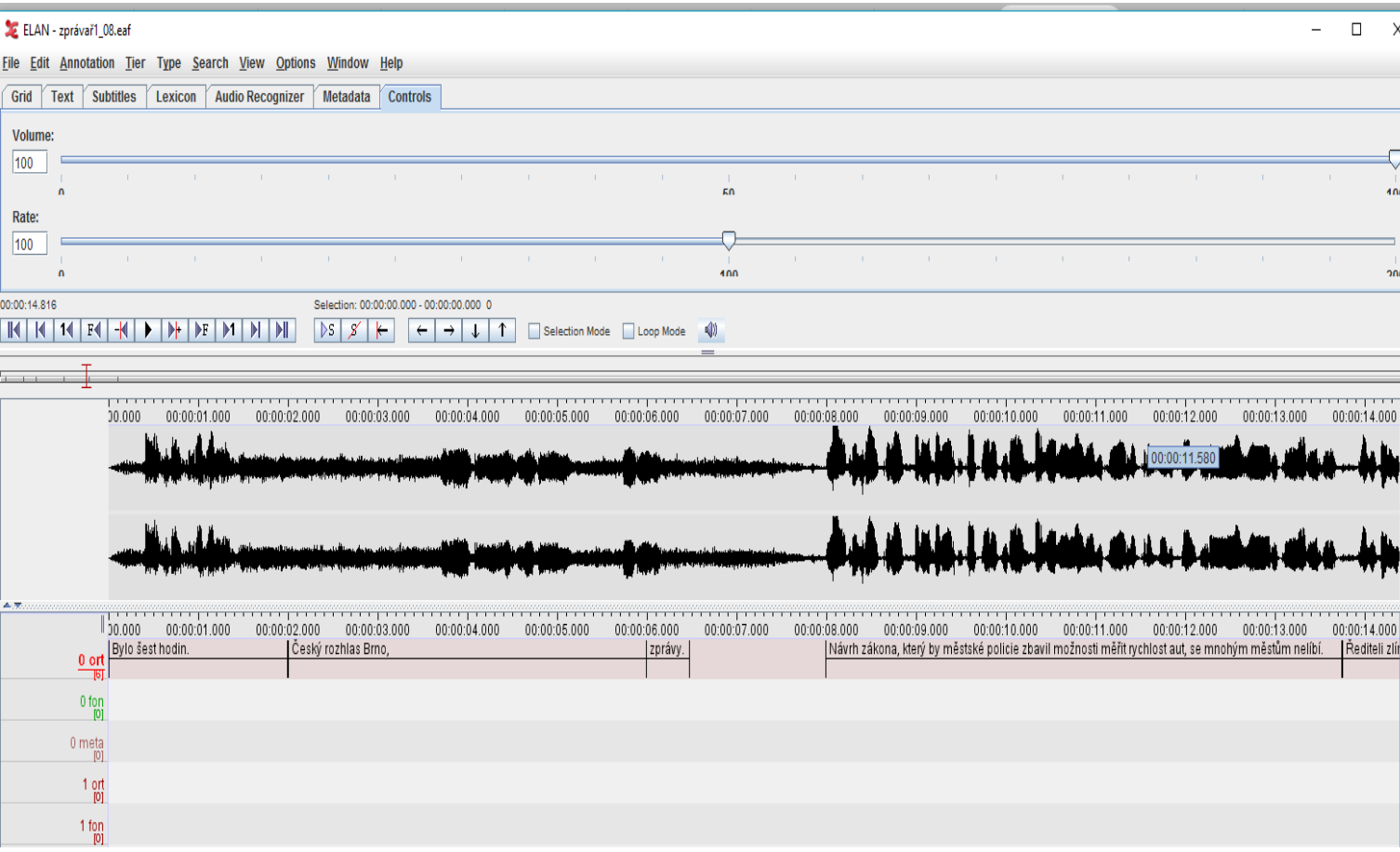
ELAN - zprávař1_08.eaf
File Edit Annotation Tier Type Search View Options Window Help
Grid Text Subtitles Lexicon Audio Recognizer Metadata Controls
Volume:
100
Rate:
100
00:00:14.816
Selection: 00:00:00.000 - 00:00:00.000 0
Selection Mode
Loop Mode
00:00:11.580
Bylo šest hodin.
Český rozhlas Brno,
zprávy.
Návrh zákona, který by městské policie zbavil možnosti měřit rychlost aut, se mnohým městům nelíbí.
Řediteli zlí
0 ort
0 fon
0 meta
1 ort
1 fon

Pražský mluvený korpus

- první korpus mluvené češtiny, **675** tis. slov
- autentická mluvená čeština, tematicky nespecializovaná
- z městského prostředí Prahy a jejího okolí
- neformální dialogy, poloformální řízený rozhovor (dotazník)
- magnetofonové nahrávky (**304**), přepis do MS Word
- z let **1988–1996**, odrážejí jazyk jak konce předchozího společenského období, tak začátek nového
- pravidla přepisu ortografická, pro obecnou češtinu
- větná interpunkce
- bez záznamu překryvů (simultánních úseků)

Brněnský mluvený korpus

- první korpus mluvené češtiny z oblasti Moravy, **490** tis. slov
- běžně mluvený jazyk z městského prostředí Brna
- **250** anonymních magnetofonových nahrávek z let **1994–1999**, **294** mluvčích
- prolíná se středomoravský interdialekt s obecnou češtinou
- v oblasti slovní zásoby zbytky někdejšího soužití brněnské češtiny s německým jazykem a vliv brněnského slangu (hantecu)
- neformální a poloformální dialogy
- v pravidlech přepisu zohledněna specifika brněnské mluvy
- pauzová interpunkce
- zachyceny překryvy

Korpusy řady ORAL

- **ORAL2006** – mluvená čeština z celé oblasti českých nářečí
- 221 nahrávek z let 2002–2006
- pouze neformální dialogy, přátelský vztah mezi mluvčími
- 111,5 hodin, 1 000 798 slov od 754 mluvčích
- **ORAL2008** – plně vyvážený v základních sociolingvistických kategoriích (pohlaví, věk, vzdělání, oblast pobytu v dětství)
- 297 nahrávek z let 2002–2007
- výhradně neformální situace
- 115 hodin, 1 000 097 slov od 995 mluvčích

Korpusy řady ORAL

- **ORAL2013** – nahrávky pořízeny v Čechách, na Moravě i ve Slezsku
- 835 nahrávek z let 2008–2011
- 2 785 189 textových slov, tj. celkem 3 285 508 pozic
- 2 544 mluvčích, z toho 1 297 unikátních
- délka téměř 300 hodin

Korpusy řady ORAL

- **ORAL** – sjednocuje předchozí korpusy
- (+ ORAL-Z)
- nevyvážený, referenční
- 5,4 mil. slov
- snaha o sjednocení transkripce
- lemmatizace a morfologické značkování

Korpus ORTOFON

- plně vyvážený
- Čechy, Morava, Slezsko
- ortografická a fonetická transkripce
- lemmatizace a morfologické značkování
- cca 1 mil. slov z let 2012–2017

Korpus DIALEKT

- 100 tis. slov, referenční
- dialektologická a ortografická transkripce
- celé území ČR, dělení dle Mapy nářečních oblastí ČR
- starší část 50.–80. léta 20. st.
- novější část 90. léta – současnost
- starší generace (nad 60. let)
- řízený rozhovor (osvědčená témata)
- lemmatizace a morfologické značkování